

К. Перерва, Н.С. Чернікова

Дніпровський державний аграрно-економічний університет

МОЛОДІЖНА КУЛЬТУРА В СУЧАСНОМУ СУСПІЛЬСТВІ

Стаття присвячена особливостям формування молодіжної культури як частини суспільної культури, питанням їх співіснування та взаємовпливу.

Ключові слова: молодь, студенти, молодіжна культура, суспільство

Статья посвящена особенностям формирования молодежной культуры как части общественной культуры, вопросам их сосуществования и взаимовлияния.

Ключевые слова: молодежь, студенты, молодежная культура, общество.

The article is devoted to the peculiarities of the formation of youth culture as a part of the social public culture, the issues of their coexistence and mutual influence.

Key words: young people, students, youth culture, society.

Співвідношення між культурою для молоді і молодіжними субкультурами забезпечує ступінь стійкості і мінливості культури суспільства, її зростання, якісну трансформацію, здатність розвиватися в різних умовах існування.

Частиною загальної суспільної культури є молодіжна культура, яка формується з двох складових: власне створеної молоддю, що позиціонує своє бачення, очікування, наміри та культури, попереднього покоління з традиціями та традиціями, які вже склалися. Молодь завжди знаходиться у пошуку своєрідної, нової ідентичності, створення нового стилю.

Поняття «молодіжна культура» входить в науку разом з поняттям «молодь». Молодіжна культура представляється незалежним соціальним простором, в якому молодь може знайти автентичність, тоді як в сім'ї або школі вони позбавлені реальних повноважень, і повністю контрольовані дорослими. У вітчизняному суспільствознавстві довгий час молодь не розглядалася як самостійна соціально демографічна група: виділення такої групи не вкладалося в реальні уявлення про класову структуру суспільства. У цей період в рамках психологічних концепцій робилися спроби з'ясувати сутність фізіологічних процесів, що властиві всім індивідам на тій чи іншій стадії біологічного розвитку, виводили ідентичність форм соціальної поведінки, тим самим визначали молодь як групу, що має соціально-біологічні, вікові особливості.

Але можна цілком обґрунтовано стверджувати, що немає ніяких реальних форм поведінки, що виводяться тільки з психології та фізіології молодіжного віку. Молодь та її життєдіяльність безпосередньо залежать від соціокультурних характеристик суспільства, в якому в даний час вона живе і яке визначає її поведінку і характеристики. Як зазначив Г. Сорокін: «Не існує особистості як соціуму, тобто як носія, творця і функціонера значеннями, цінностями і нормами, без кореспондуючих культур і суспільства» [5, с. 218–219].

«Мовою соціології бути молодим означає стояти на краю суспільства, бути у багатьох відношеннях аутсайдером. Відмінною рисою молодіжної відсутності закріпленої законом зацікавленості в існуючому порядку, а ще не зробили свого вкладу в економічну і психологічну структуру суспільства, позиція аутайдера – важливий фактор, що визначає відкритість і схильність до змін, ніж біологічне дозрівання. Крім того, вона збігається з позицією інших груп та індивідів, з інших причин опинилися на краю суспільства, таких, як пригноблені класи, люди вільних професій – поети, артисти» [4, с. 446].

До статусу молоді в Україні відносять групу населення віком від 14 до 35 років (Закон України «Про сприяння соціальному становленню та розвитку молоді в Україні»). Визначення вікових параметрів молоді в багатьох країнах світу є різними. Ці параметри визначаються різними критеріями. Перший – за біологічною, статевою зрілістю. Другий – за досягненням юридичного повноліття, закінчення навчання, здобуття професії, одруження та набуття економічної незалежності.

Маргінальний статус молоді є тимчасовим явищем і згодом стає правилом, долається на користь більш-менш стабільного соціального становища. Те ж відбувається і з культурними цінностями, що мають поширення в середовищі молодіжної культури. Це означає, що бунтарство в роки стають «нормальними» респектабельними джентльменами.

У зв'язку з цим К. Мангейм зазначає: «Проникнення в суспільство ззовні змушує молодь симпатизувати динамічним соціальним рухам, висловлюють невдоволення існуючим станом речей за зовсім інших причинами. У молоді ще немає закріплених законом інтересів, економічних, ні ціннісних, наявних у більшості дорослих людей. Це пояснюється той факт, що в юності багато хто діє як революційні реформатори, а пізніше, отримавши постійну роботу і створивши родину, переходять в оборону і виступають за збереження status quo [4, с. 446].

У житті кожної молодої людини відбувається три основних періоди становлення:

- Період пошуку – коли молоді люди самостійно приймають рішення стосовно напрямку навчання та професії, інтересів та захоплень;
- Період інтеграції в суспільство – молоді люди починають реалізовувати себе у професійній діяльності;
- Період творчої та продуктивної діяльності – перетворення молодіжних нестабільних людей у більш стабільних (в цей період здобуто освіти, навички, професію, матеріальне забезпечення, створено сім'ю).

Молодіжна культура є своєрідною формою адаптації до нових цінностей, способу життя суспільства. Вона виступає як джерело трансформації культури всього суспільства. Це співвідношення забезпечує ступінь стійкості і мінливості культури суспільства, її зростання; формує динамічну стійкість культури, тобто оптимальне співвідношення між здатністю зберігати себе як єдине ціле та здатністю постійно оновлювати себе. Необхідно відділити значення молодіжної культури у відтворенні

культури сучасного суспільства. В поведінці молодого покоління синтезуються власні культурні традиції. Молодь, через те, що знаходиться в впливовому положенні раніше багатьох інших громадських груп звертає увагу на будь-які інновації, що відбуваються в суспільстві. Цілком природно, функціонування молодіжної культури може робити вплив на систему існуючої культури.

Необхідно відділити значення молодіжної культури у відтворенні культури сучасного суспільства, як будь-яке соціально-культурне явище. Молодіжна культура виникає не ізольовано, а як результат розвитку панівної культури, наслідок її диференціації. Молодь як суб'єкт соціокультурних, економічних, психологічних і економічних відносин не є простим дзеркальним відображенням особливостей розвитку соціуму і його культури. В поведінці молодого покоління синтезуються власні культурні традиції. Молодь в силу специфічного положення в соціокультурній системі раніше багатьох інших громадських груп звертає увагу на будь-які інновації, що відбуваються в суспільстві. Молодіжна культура України в даний період постає в впливовому місці, зміна філософії, культури зі збереженням особливостей, властивих їй як субкультури.

Цілком природно, що функціонування молодіжної культури може робити істотний вплив на ядро існуючої культурної системи. Домінуюча культура і молодіжна постійно взаємодіють один з одним, в результаті чого відбуваються динамічні зміни в обох культурах [1, с. 36]. Молодіжна культура немислима і не існує сама по собі – поза панівної культури сучасного суспільства. Ці дві культури – «материнська» і «дочірня» тісно взаємопов'язані і доповнюють одна одну. Причому обидві культури зберігають традиції та напрацьовують нове, різниця тільки в тому, що, якщо норми створені і прийняті в рамках панівної культури, задають основний принцип упорядкування всього суспільства, то норми створені і прийняті в рамках молодіжної культури, задають основний принцип упорядкування конкретної спільноти. Подальша доля норм прийнятих в молодіжній культурі, буде залежати від цілого ряду чинників, серед яких своєчасність і своєчасність, відповідність або невідповідність потребам, готовність або неготовність молодих людей до їх сприйняття та інші. З урахуванням цих та інших факторів є три сценарії, відповідно до яких розвиваються події [3, с. 84]:

- Вони можуть виявитися незатребуваними навіть в рамках молодіжної культури;
- Вони можуть бути затребуваними лише в рамках конкретних субкультурних утворень;
- Вони можуть перейти в розряд домінуючих.

Суспільство в цілому дуже консервативне і має інерцію, опором до змін, що і забезпечує його відносно стійкий стан. Тому інновація ніколи не поширюється відразу на все суспільство. Виникаючі інновації «випитіснюються» в сферу найменшого опору, як правило, в середовище

молоді. Таким чином, молодіжну культуру можна розглядати як сферу інноваційних можливостей панівної в суспільстві культури. Якщо інновація прийнята молодими людьми, то вона буде прийнята всім суспільством через якийсь час, бо молодь, виростаючи, стає кісткою цього суспільства.

Розвиток цінностей, ідей та загальної культури можна пояснити меметикою, або «теорією мемів», що розкривається у праці британського вченого Р. Докінза «Егоїстичний ген» (1974). Вона пояснює розвиток, розповсюдження, згасання ідей, можливість створення ними нових цінностей руйнації існуючих. Мемі – це ідеї, які копіюються з мозку в мозок і при цьому еволюціонують. Приклади мемів – мотиви, ідеї, що запам'ятовуються, фрази, модні тенденції та тощо. Мемі беруть участь у формуванні ідентичності, актуалізації особистих переживань, відтворенні та накопиченні соціального капіталу. У разі, якщо мемі точно описують ситуацію, що склалася у світі, яку поділяє спільнота, то вони інтегруються в неї. Таким чином, обмін мемами впливає на формування і доповнення сучасної культури світу. Мемі відображають актуальну ситуацію, а також значення, що знаходяться у фокусі інтересу тієї або іншої групи. Актуальні мемі можуть являтися у формі послань, завдяки яким суспільство веде пошук нового погляду на новину чи проблему, потім координується, а потім доносить нове розуміння до кожного члена. Отже, мемі впливають на сприйняття і поведінку на індивідуальному і на громадському рівні.

Згідно з даною теорією, багато людей можуть впливати на поведінку людей, штучно створюючи мемі, щоб сприяти розширенню товару або ідеології. Є такі мемі, що створюються несвідомо («віруси-тягачі»), що використовуються різними групами для просування власних концепцій та ідей. Ще є мемі, що самозароджуються, які викликають інтерес і поширюються самі по собі, так як наштовхуються на слабкі місця суспільства. На сучасному етапі нашого суспільства своє місце мемі займають головне місце в Інтернеті. Сучасна людина не може уявити життя без Інтернету, тому він може впливати на поведінку людини та культуру молоді. Відбуваються великі зміни в культурі, налагодження інтернаціональних відносин та обмін цінностей – це все завдяки інтернет-ресурсам.

Отже, сучасна молодіжна культура є субкультурою з визначено окресленими межами. Її характеризують такі особливості, як досить помітна відчуженість від старшого покоління, його цінностей та норм, переважна орієнтація на сферу дозвілля, в якій головними є розваги, пов'язані з комунікативною діяльністю. У ставленні до культури надають перевагу творчості, що в цілому відображає життєві орієнтації і пріоритети сучасної молоді [2, с. 29]. Рано чи пізно почнуть з'являтися концепції, які будуть розглядати молодіжну культуру як джерело нових цінностей, моделей майбутнього розвитку, можливо, подолання екологічної та культурної кризи. У цьому випадку йдеться про культуротворчу ролі молоді, яку вона набуває в періоди суспільних змін вже не в якості вікової групи, а як нове покоління.

Бібліографічні посилання:

1. Библер В. С. Культура. Диалог культур (Опыт определения) / Вопросы философии. – 1989. – № 6. – С. 30-38.
2. Бондар Т. В. Молодіжна субкультура: сучасні вияви / Т. В. Бондар // Український соціум. – 2003. – № 1 (2). – С. 24–29.
3. Левікова С. І. Молодіжна субкультура: Навчальний посібник. – М.: ФАИР. ПРЕС, 2004.
4. Манхейм К. Діагноз нашого часу. / Пер. з англ. С. В. Карпушин / Манхейм К. Діагноз нашого часу. – М.: Юрист, 1994
5. Сорокін П. А. Людина. Цивілізація. Суспільство [пер. з англ.] / Під заг. ред. А. Ю. Соломонова. – М.: Політвидат, 1992.

ДК 378:008:130.122:316.752

О. Іванова, Н. С. Чернікова

Дніпровський державний аграрно-економічний університет

РОЛЬ ВИЩИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ У ФОРМУВАННІ ЦІННОСТЕЙ МОЛОДІ

Стаття присвячена проблемам формування ціннісних орієнтацій студентської молоді та з'ясування ролі вищих навчальних закладів у цьому процесі.

Ключові слова: духовні цінності, молодь, студенти, університет.

Статья посвящена проблемам формирования ценностных ориентации студенческой молодежи и определению роли высших учебных заведений в этом процессе.

Ключевые слова: духовные ценности, молодежь, студенты, университет.

The article deals with the problems of formation of students value orientations and clarify the role of higher education institutions in this process.

Key words: spiritual values, young people, students, university.

Питання про чинники впливу на формування духовної культури та ціннісних орієнтацій молодого покоління завжди знаходилося у центрі уваги як науковців, та і пересічних громадян. Адже умовою життєдіяльності суспільства, перспективою його розвитку є позиція і спрямованість молоді. Які цінності приймає або відкидає сучасна українська молодь, як вони поєднуються із пануючими в суспільстві протягом певного часу «батьківськими» цінностями – це одна з важливих проблем соціалізації молоді.

Студентський вік припадає переважно на період пізньої юності або ранньої дорослості. У цей час закінчується фізичне дозрівання організму, набувається та ступінь духовної зрілості, яка дозволяє самостійно вирішувати питання вибору професії, участі у виробничій праці після закінчення школи чи вузу. В юності різко активізується ціннісно-орієнтаційна діяльність. Чи йде мова про пізнання власних якостей, чи засвоєння нових знань, чи про відношення зі старшими та однолітками, юнак особливо занепокоєний їхньою оцінкою і намагається будувати свою поведінку на основі свідомо обраних або засвоєних критеріїв і норм.